

Ретроспективна изложба на Димитър Тодоров - Жарава в галерия "Орхидея"

Заподнанството с изкуството на един творец много често ни открива интересни и повратни моменти от неговия жизнен и творчески път. Пред нас е малка част от творчеството на Димитър Тодоров - Жарава, чиято изложба съвпада с годишнина от рождението му. Тази година на 21 септември ще се навършат 97 години от рождението на Жарава. Преди 10 години той напуска този свят и ни оставя своето творчество, изпълнено с душевни терзания, радост и болка, светли мигове. Останал цял живот верен на себе си и на изкуството, той твори непрекъснато и създава прекрасни произведения.

Не мога да не спомена моменти от жизнения път на твореца:

Започнал през 1901 година в Шумен.

През 1925 година той завършва живопис, а пет години по-късно и декоративно изкуство в Художествената академия в София.

В продължение на 18 години след това практикува учителската професия в различни градове на страната и в столицата.

През 1948 година той поставя началото на едно дело, което оставя дълбока следа не само в творчеството му, а и в нашето анимационно киноизкуство.

Преди 50 години, през месец септември ръководството на Българска кинематография приема предложението на художника Димитър Тодоров – Жарава, да се започне производство на рисуван и куклени филми у нас. Но първите експерименти в областта на анимацията той прави години преди това. По времето, когато създава илюстрации за списанията "Светулка" и "Детски свят" се запалва от идеята да види героите от приказките, оживели на екрана. За тази цел създава апарат за прожектиране на движещи се рисунки, отпечатани на книжна лента. Съдействие тогава му оказват редакторите на тези две детски списания Александър Спасов и Добромир Чилингиров, които го подкрепят и възприемат идеята му.

Така, през 1938 година той патентова „Нова кинематографична книжна лента“, за което се съобщава и в Америка,

Своите търсения по посока на анимацията Димитър Тодоров - Жарава започва с изучаване филмите на Уолт Дисни. По-нататък заснема движението на кукли, които превръща в рисунки. Постепенно работата потръгва, особено когато намира за сътрудници художници, завършили Художествена академия и тогава експериментите се правят направо с рисунки. Не случайно започват да го наричат българският Уолт Дисни. Така, при трудни условия, без средства и материали, заедно с екип от сътрудници, художникът създава първите черно-бели анимационни филми - "Така му се пада" - 1950 г. и "Вълк и агне" - 1952 г., които за съжаление са унищожени. Третият филм "Горска република", създаден през 1953 година за наша радост е запазен и е включен в диска с цялото творчество на художника, систематизирано от неговия внук Лазар Тонов.

"Горска република" е първият български цветен анимационен филм, чийто режисьор е Д. Тодоров - Жарава. Този филм дава представа за началото на нашата, на българската анимация и показва от къде е тръгнала тя в своето развитие. Той е част от историята на нашето анимационно кино, от кашата културна история, която трябва да ценим, защото без нея не можем да вървим напред. Така, с много усилия, с много ентузиазъм се поставя началото на българското мултипликационно, по-късно наречено анимационно кино.

След създаване на отдела в Българска кинематография в периода между 1948 и края на 1954 година художникът работи в тази държавна институция, но по недобро стечение на обстоятелствата / принуден е да напусне / през декември 1954 година. Излиза на свободна практика и започва да прави живопис. Той е от малкото художници, които са правили и живопис и анимация и може би единствения живописец, създал повече от триста платна и едновременно с това занимавал се и с анимационно кино.

Неговата живопис говори за един чувствителен творец, с нежна душа, без поза и блясък в изпълнението на картините. Той рисува във всички живописни жанрове и създава портрети, натюрморти, пейзажи, фигурални композиции, като преобладаващ е броя на пейзажните му творби. В тях той влага необикновено интимно настроение, съзвучно с чувствителността на сърцето и образния свят на мислите му. Любовта му към природата и българската земя го подтиква да пресъздаде нейната красота чрез постигане на едно стабилно композиционно начало. Своеобразна мекота се наблюдава във фактурната обработка на отделните обеми, което допринася за свежестта и обаянието на атмосферата в картината. В пейзажите му има и въздух и едно особено лирично звучене, постигнато в някои от тях чрез сполучливо използване на похвати на импресионистите. Въпреки тъмния и сгъстен колорит, в много от работите отделни детайли просветват някак особено, което внася в картината необичайна атмосфера на тревожност и очакване.

Художникът рисува не само с масло, а и с акварел, темпера, създава и гранични произведения. Наред с маслените платна, особено ме впечатлиха неговите акварели, затова ще им обърна специално внимание.

В тях той постига плътност на живописните багри, до която трудно се домогват художниците. Акварелните му творби не са просто произведения в които авторът демонстрира ефективността на акварелната техника, а работи в които той извлича богатството и наситеността на живописните нюанси въпреки капризите и трудността на работата с акварел. Той рисува различим природни кътове, различни български градове и селища, като някои от тях пресъздава неколккратно през различни години - Жеравна рисува през 1969, 1975, 1978 година, Омуртаг - 1962 и 1966 година. Много активно работи през 60-те и 70-те години, когато създава пейзажи и от Тетевен, Котел, Търново, Айтос, Созопол, Балчик, Широка лъка и много други места.

Искусството на Жарава е плод на дългогодишна творческа дейност

Художникът е създал едно искрено творчество, изпълнено с любов към България и нейната природа, хората и всичко българско. Изключително плодотворен, той е вдъхновен творец, изтънчен лирик у когото често се прокрадва чувство на неудовлетвореност и тъга.

Неговите творби са неотменна част от нашето изкуство, от родната ни култура.

Дочка Кисьоса - Гогова

15.09.1996